

Rovatunk e havi számában az európai uniós dokumentumok könyvtári feldolgozásához igyekszünk segítséget nyújtani. Megismertetjük olvasóinkat az Eurovoc tezaurusszal, amelyet már magyar nyelven is használhatunk; bemutatjuk az EU újrastrukturált információs hálózatát, s nem marad el ezúttal sem állandó könyv- és internetajánlónk. – K. K. Á.

Európai uniós információforrások, visszakereshetővé tételük, és a katalogizálás forrásai

2004. május 1-jei bővítéssel az Európai Unió hivatalos nyelveinek száma 11-ről 20-ra emelkedett. (Jelenleg az EU hivatalos nyelvei a következők: angol, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, spanyol, svéd, szlovák, szlovén. Az EU munkanyelvei: angol, francia és német.) Az uniós információs politikája fontos prioritásnak tartja, hogy a hivatalos dokumentumok valamennyi hivatalos nyelven megjelenjenek, s így azok minden tagországban anyanyelven váljanak elérhetővé az állampolgárok számára. E cél megvalósításában segít az ún. *Publications Office*.

Az Európai Unió Kiadóhivatala

A Kiadóhivatal fő feladata az Európai Unió hivatalos kiadványainak megjelentetése és terjesztése mindenféle formátumban, és minden lehetséges adathordozón. Székhelye Luxemburg. További feladatai:

- kiadói feladatok – az Európai Unió hivatalos dokumentumainak közzététele a kéziratától a kész kiadványig;
- technikai-adminisztratív feladatok – külső nyomdák, grafikusok, szerkesztők alkalmazása;
- terjesztés – több mint 50 terjesztőirodával rendelkezik a világon;
- széles spektrumú dokumentumkínálat – monográfiák, időszaki kiadványok, videokazetták, CD-ROM-ok, online adatbázisok megjelentetése az Európai Unió 20 hivatalos nyelvén.

A Kiadóhivatal mint önálló intézmény 1969-ben jött létre hivatalosan, bár tevékenységének kezdete az Európai Szén- és Acélközösség kiadói szolgálatához nyúlik vissza: 1952-től kezdte el kiadni az *Európai Szén- és Acélközösség Hivatalos Lapját*.

A Kiadóhivatal segíti az Európai Unió intézményeit és más szerveit, hogy átláthatóbbá tegyék a jogalkotási folyamatot, a döntéshozatalt, s megkönnyítsék és lehetővé tegyék a hozzáférést az állampolgárok számára az Európai Unió jogforrásaihoz és hivatalos dokumentumaihoz.

Az EU hivatalos dokumentumairól a Kiadóhivatal különböző információforrásaiból is tudunk tájékozódni. A hivatal által megjelentetett katalógusok és brosrák térítésmentesek, terjesztésük közzététele után címjegyzék szerint automatikusan, illetve megrendelés alapján történik.

A legújabb katalógus *Az Európai Unió legfontosabb kiadványai* címet viseli. A minden évben német (DE), angol (EN) és francia (FR) nyelven megjelenő válogatás a legfrissebb és legjelentősebb uniós publikációkat tartalmazza. A katalógus a következő címen rendelhető meg:

Publications Office, 2, rue Mercier – MER 01/191
L-2985 Luxembourg

Fax: (352) 2929 42758

E-mail: opoce-europenews@cec.eu.int

Az Európai Unió publikációs tevékenysége nagyon sokrétű, és rengeteg hivatalos dokumentum jelenik meg naponta mind a 20 hivatalos nyelvre lefordítva. Ahhoz, hogy a dokumentumok könyvtári feldolgozása, katalogizálása minél könnyebb és egyszerűbb legyen az egyes könyvtárakban és információs intézményekben, az Európai Bizottság sok segítséget próbál nyújtani. Ezek közül az egyik legfontosabb és leghatékonyabb eszköz az Európai Bizottság Központi Könyvtárának katalógusa, az

ECLAS. A katalógus egyrészt a hivatalos EU-s dokumentumokról ad tájékoztatást, másrészt elősegíti és támogatja a katalogizálási tevékenységet.

ECLAS – az Európai Bizottság Központi Könyvtárának Katalógusa

Az Európai Unió honlapján keresztül angolul és franciául ingyenesen hozzáférhető (<http://europa.eu.int/eclas/>) adatbázis, amely 1978 óta

tartalmazza az Európai Bizottság Központi Könyvtárának beszerzéseit. A gyűjteményben található dokumentumok a következő kategóriákba sorolhatók:

- hivatalos uniós dokumentumok, publikációk 20 hivatalos nyelven;
- dokumentumok az Európai Unió intézményeiről és ezek tevékenységéről, szerepéről;
- információforrások az európai integrációról és az Európai Unióról a hivatalos nyelveken kívüli nyelveken (arab, orosz, horvát, török, japán, kínai, indonéz, lapp, katalán, eszperantó stb.);
- interneten elérhető elektronikus források az Európai Unióval kapcsolatban.

A katalógusban hozzáférhető dokumentumok szerző, cím, a társszerzők neve, országok, a dokumentum nyelve, a megjelenés éve, a publikáció típusa, tárgyszavak, osztályozási jelzetek, bibliográfiai referenciák alapján kereshetők vissza. Az ECLAS megközelítőleg 350 000, európai ügyekkel foglalkozó dokumentum rekordját tartalmazza. Ez a szám évente 7000 új rekorddal növekszik. Az ECLAS-ért az Európai Bizottság főigazgatóságai felelősek, ők vesznek részt az adatbázis szerkesztésben és a karbantartásban is.

Az adatbázisnak három fő része van, amelyek rögtön a nyitóoldalról elérhetők angolul és franciául: ECLAS, ECLAS PRO, Internet resources.

ECLAS: ez a felület áll az állampolgárok rendelkezésére, amelynek segítségével tájékozódhatnak az EU-s kiadványokról és dokumentumokról. A katalógus ezen felülete ingyenesen, regisztráció nélkül, könnyen és egyszerűen használható. A katalógus az EU két munkanyelvén, angolul és franciául használható. A felületen többféle szempont alapján lehet keresni: szerző, cím, tárgyszó, ISBN-szám, szavak és kifejezések sorrendje, idő, nyelv vagy dokumentumtípus.

ECLAS PRO: ez a felület elsősorban a könyvtárak és információs intézmények számára lehet fontos forrás. A katalógusnak ez a része csak egy előzetes regisztráció után használható. Regisztrálni az ECLAS honlapján lehet, amely arra jogosítja a felhasználókat, hogy bepillantassanak az egyes hivatalos dokumentumok és információhordozók katalogizált MARC21 formátumú adataiba. Ezek az adatok azonban csak azon regisztrált felhasználók számára tölthetők le katalogizálás és rekordátvétel céljából, akik számára ezt az Európai Bizottság lehetővé teszi. Ha valaki szeretne ehhez jogosultságot kapni, akkor az Európai Bizottsághoz kell fordulni. (Magyarországon az Európai Dokumentációs Központok már jelezték, hogy szeretnének hivatalosan is jogosultságot kapni, s néhány könyvtár már rendelkezik is a rekordletöltési jogosultsággal. A szombathelyi Európai Dokumentációs Központ például már több mint 2 éve veszi igénybe ezt a lehetőséget, amely jelentősen megkönnyíti számára a katalogizálási munkát.) A rekordátvételnél és letöltésnél nagyon fontos, hogy az adott könyvtárban használt integrált könyvtári rendszer kompatibilis legyen az ECLAS által használt rendszerrel. A tapasztalat szerint a Magyarországon használt integrált könyvtári rendszerek közül például az ALEPH kompatibilis az ECLAS rendszerével, így ennél a rendszerrel van lehetőség a rekordátvételre. (Érdemes lenne megvizsgálni ezt a többi integrált könyvtári rendszerrel is.)

Az ECLAS-ban használt angol, illetve francia nyelvű tárgyszavak is jól alkalmazhatók a dokumentumok katalogizálására a saját adatbázisokban is. Meg kell jegyeznünk, hogy az uniós dokumentumok tárgyszavazása nem egyszerű, számos problémával találkozhatunk a napi könyvtári munkafolyamatok során. Ennek egyik oka, hogy sem az egyes könyvtárakban, sem az információs központokban, sem pedig az Európai Unióban nincs egységes tárgyszórendszer, amelyhez konzekvensen lehetne alkalmazkodni. Nyelvi vonatkozásban is több nehézséggel találkozhatunk: gyakran nehéz megtalálni egy-egy hivatalos uniós kifejezés magyar megfelelőjét.

Az Európai Unióban jelen pillanatban két tárgyszórendszer él együtt: az egyik az ECLAS által használt rendszer, a másik pedig az úgynevezett EUROVOC rendszer. Mindkét rendszernek vannak előnyei és hátrányai, de jelen pillanatban az az igazán nagy probléma, hogy nem lehet eldönteni, melyiket részesítsék előnyben a könyvtárak és információs intézmények.

Az Európai Unió felkérésére 2004-ben az Országgyűlési Könyvtár lefordította és magyarította az EUROVOC-ot, aminek következtében számíthatunk arra, hogy a közeljövőben ez a tárgyszórendszer fog megszilárdulni és elterjedni széles körben hazánkban. (A magyar nyelvű tezaurusz már el is érhető az EU honlapján.)

A két tárgyszórendszerről bővebben a következő oldalakon lehet tájékozódni:

ECLAS: <http://europa.eu.int/eclas/>

EUROVOC: <http://europa.eu.int/celex/eurovoc/>

Internet resources: az adatbázis egyik fő újdonsága ez a felület. Mivel egyre több az elektronikus, interneten keresztül elérhető forrás az Európai Unióról, a katalógus szerkesztői arra is vállalkoztak, hogy ezen forrásokat katalogizálják és visszakereshetővé tegyék. Jelenleg mintegy 12 000 hivatkozás érhető el az adatbázis e részében. A hivatkozások többsége *html*, illetve *pdf* formátumú dokumentum, amely egy kattintással könnyen elérhető és megtekinthető.

További katalogizálási segédletek

Az ECLAS adatbázis tehát az egyik legfontosabb az uniós adatbázisok között, s minden könyvtárosnak és információs szakembernek, aki EU-s témában végez információs tevékenységet, érdemes rendszeresen használnia. A hivatalos uniós dokumentumok mellett azonban a nemzeti nyelvű európai integrációs dokumentumok kiadása is egyre nagyobb szerepet kap minden egyes tagországban, így hazánkban is. Egyre több könyvkiadó, felsőoktatási intézmény jelentet meg és forgalmaz információforrásokat a témában (*könyveket, időszaki kiadványokat, CD-ROM-okat, adatbázisokat* stb.) magyar nyelven. E dokumentumok beszerzése és megvásárlása a könyvtárak prioritása kell legyen. Az állománygyarapításhoz számos segédlet vehető igénybe, amelyek lehetnek elektronikusak és nyomtatottak egyaránt. A nyomtatott segédletek elsősorban az újdonságokról adnak hírt, míg az elektronikus források – az állománygyarapítás mellett – a katalogizálási tevékenységben tudnak segítséget nyújtani. Íme néhány olyan, idegen és magyar nyelvű, elektronikus forrás, amelyet jól lehet hasznosítani EU-s dokumentumok visszakereshetővé tételénél és a rekordátvételnél. A listában szereplő elektronikus forráshely alkalmas arra, hogy megadott dokumentumok rekordjait le lehessen róla tölteni, és a saját adatbázisba be lehessen építeni:

- Library of Congress Online Catalog – <http://www.loc.gov/>,

- MOKKA (Magyar Országos Közös Katalógus) – <http://www.mokka.hu/>,
- ODR (Országos Dokumentumellátó Rendszer) – <http://odr.lib.klte.hu/>,
- KELLO (Könyvtárellátó Közhasznú Társaság) – <http://www.kello.hu/> (regisztrált felhasználóknak).

A fent felsorolt forráshelyek szintén elsősorban a MARC alapú katalogizálást támogatják, tehát azon integrált könyvtári rendszerek tudják segítségül hívni őket, amelyek ezt a típusú katalogizálást használják a dokumentumok visszakereshetővé tételénél.

(Gerencsér Judit)

Az Eurovoc

Az Eurovoc többnyelvű tezaurusz, amely mindazokat a területeket lefedi, amelyekkel az Európai Unió intézményei foglalkoznak. A tezaurusz hatékony segítséget kínál az európai intézmények és használók számára a dokumentumok tartalmi feltárásához. A tezauruszt jelenleg az Európai Parlament, az EU Kiadóhivatala, számos nemzeti és regionális parlament, kormányzati intézmény és néhány európai szervezet használja.

Az Eurovoc tezaurusz a következő témaköröket fedi le: *energia; Európai Közösségek; foglalkoztatás, munkafeltételek; földrajz; ipar; jog; kereskedelem; környezetvédelem; közgazdaságtan; közlekedés; mezőgazdaság, erdészet és halászat; mezőgazdasági élelmiszerek és termékek; nemzetközi kapcsolatok; nemzetközi szervezetek; oktatás és kommunikáció; pénzügy; politika, politológia; szociális kérdések; termelés, technológia, kutatás; tudományok; üzleti élet és verseny.*

A fenti listából néhány terület sokkal mélyebben fel van tárva, ki van dolgozva, mint mások, mivel ezek az Európai Unió tevékenysége szempontjából fontosabbak, érdekesebbek. Így például az uniós tagországok régióinak nevei szerepelnek a tezauruszban, nem így az unión kívüli európai régiók. A deskriptoroknak az egyes témakörökbe való rendezése némileg önkényes az Eurovocban, s valójában is, bizonyos deskriptorok két vagy több témakörbe is beletartozhatnak. A könnyebb használhatóság és a tezaurusz méretének keretekben tartása érdekében az ilyesfajta deskriptorok azokban a témakörökben szerepelnek, amelyekben a leginkább kereshetik őket a felhasználók.